מ(ב)ר מבקרת 1#: אצל מרב מרודי

מפגש ראשון במסגרת טור חדש של ביקורי סטודיו מאת מיכל ב. רון, המתגוררת בברלין. עם פרוץ המגפה, הטור התפתח וקיבל צורות חדשות. במרכזו של כל מפגש יעמוד דיון בעבודות של אמנ.ית אחר.ת, ממנו נובעות גם מחשבות על התנאים העכשוויים של אמנות ושל החיים.

טור מאת מיכל ב. רון אוקטובר 10, 2020

0. קדם דבר

הרעיון לכתוב טור ביקורי סטודיו נולד כשביקרתי אצל האמנית מורן סנדרוביץ' (נ. 1980, חיה ופועלת בברלין), בשלהי שנת 2019. לפני ימי וירוס הקורונה - אבל אני מקדימה את המאוחר. מורן ואני משוחחות על עבודתה, בתוך עבודתה. לידנו פסלים חדשים, מונחים על הרצפה. נוכחותם הגופנית שעירה ותובענית. על הקיר תלויים אובייקטים עשויים מחפצים מוכרים, שכמו גידלו איברים חדשים בהכלאה של דומם וחי. ליד החלון שולחן וארגזי אחסון מלאי חומרי גלם: שיער מלאכותי, דבק, צעצועי פלסטיק. מורן יושבת מולי ומאחוריה מראה מוקפת בדימויים, ציורים מתולדות האמנות ותצלומים שמעניקים לעבודת האמנית הקשר והשראה. בכולם גופים מוכלאים, אחרים. המראה מכפילה את החדר ומגלה לי שמאחורי נמצא פסל ישן, מאוחסן בנישת גלריה גדושה, על כל אבריו המגולגלים לתוך עצמם.
מורן ואני תוהות ומטכסות עצה איך נשתף פעולה. היא - אמנית אינטואיטיבית, אינטנסיבית, פועלת מתוך המעשה ולא דרך ניסוחים תיאורטיים. אבל בטקסטים שנכתבים עליה היא שואפת לדיוק נאמן לעבודתה, באופן שמטיל עלי מורא. מורן - איך לכתוב על אמנית שלא דרך גרונה, לא דרך המילים שכבר נכתבו עליה, בפיקוחה, באופן חופשי? וכך נולד הרעיון לא לכתוב על האמנית אלא על הביקור בסטודיו שלה. ביקור זה התפרסם לאחרונה כשיחה בגיליון מס' 7 של כתב העת "פרוטוקולז".1

אפל.jpg



[1]מראה מוקפת בדימויים בסטודיו של מורן סנדרוביץ׳. צילום: מ(ב)ר, פברואר 2020.

[2] unnamed.jpg



[3]תקרות גבוהות של חלל תעשייתי, שהאמנית זקוקה להן כתנאי הכרחי כדי לחשוב. צילום: באדיבות האמנית קתרינה גון אולרט, דיסלדורף, 2011.

הסטודיו היה המקום הראשון שבו נחשפתי לאמנות. הרבה לפני שביקרתי במוזיאונים או בתערוכות. זה היה אצל דודתי, שהיא אמנית. שמהקתרינה גון אולרט [4](נ. Oehlert, 1953). הסטודיו שלה היה מקום שתמיד הילך עלי קסם בביקורים אצל המשפחה בגרמניה, כשהייתי ילדה. היו בו כסאות שעליהם היו מונחות פרוות, במרכזו עמד נול גדול. היו בו נוצות, וצבעים, וגופים מגובסים, ובעיקר חלל גדול ואישה קטנה לבושה בסרבל עבודה כחול שעליו כמה כתמי צבע, ושערה מורחק מהפנים בסרט בד. במשך השנים דודתי עברה בין מספר חללי עבודה בדיסלדורף וסביבותיה, אבל בסטודיו שלה תמיד היתה אותה אוירה מיוחדת, אותן פרוות, אותן נוצות, ואותן תקרות גבוהות של חלל תעשייתי שהאישה בסרבל הכחול הייתה זקוקה להן כתנאי הכרחי כדי לחשוב, כך היא הסבירה לי פעם, בארשת האמן הרצינית שלה.
הסטודיו הבא המשמעותי בחיי היה של משה רון (1945-2016). אמן, חבר, שהפך למשפחה. הגעתי אליו בנעורי כדי למצוא פתרון למסגור עבודה שהיתה גדולה מדי, כיאה לגיל העשרה, שעשיתי בחוג לאמנות של ורד פרחי ליננברג בחיפה. ושוב נחשפתי לעולם ומלואו. הסטודיו של מושה היה מחסן מתחת לבית, נמוך קומה וחסר חלונות. "עגילים לפילים" ממתכת היו תלויים מהתקרה, קירות הבטון היו מכוסים ציורי פרצופים צבעוניים, ופרצופים היו מגולפים גם בתוך חתיכות עץ. היו שם צבעים וכלי עבודה. אני זוכרת את הידיים הגדולות שלו אוחזות באותה היציבות בפטיש כבד או במכחול דקיק. ולא משנה על מה נח המבט, אם הייתה זו הדלת או הכיור, הארון, המדפים או עבודה חדשה - זו הייתה אמנות.
באותם ימים, תערוכות היו עבורי לא יותר ממקבץ של עבודות אמנות תלויות על קירות, ואוצרות - מלאכת התלייה. המקום האמיתי לחוות, לחוש, ולהבין את מעשה האמנות היה החלל בו היא נוצרת, בקרבת האדם שיוצר אותה. זה היה המקום המרגש ביותר. לפני השיפוט של העולם, קנה המידה בסטודיו האמן האוטונומי הוא בין ואן גוך לכוכבים.

[5] IMG_7764.JPG



[6]הסטודיו של מוישה, חיפה. צילום: טניה קרבצוב, 2016.

זה היה אך טבעי שאכתוב על ביקורים בסטודיות של האמנים בחיי. אני מתרגשת מהמרכיב האקראי והלקטני אצל מבחר האמנים שיתקבצו תחת הפורמט הזה: אמנים צעירים בתחילת דרכם, אמנים מוכרים ומבוססים, אמנים אוטונומיים שפועלים מחוץ למערכת, אמנים מקומיים וזרים בברלין, אלה שעובדים פה ואלה שעובדים שם... ציירים, אמני מיצג, אמנים פוליטיים, אמנים אקדמיים, אמנים שהם מוסד... אני מתרגשת מהמחשבה על האמנים שעוד אבקר, כדי לשוחח איתם ולצלם את חלל העבודה שלהם, על פינותיו המינוריות ביותר.
"האם יש לך סטודיו?" השאלה מופנית לעבר האמן. עם הציירת אווה אלטר שוחחתי רק יומיים קודם, היא הייתה בסטודיו. היא מתניידת כרגע באופניים בין הדירה לחלל העבודה. למעשה, המשבר תופס את האמנים (כמעט) מוכנים. הם הנפגעים העיקריים, ללא ביטחון כלכלי, בשעה שעולם התרבות נדם וכל ההזמנות והפרויקטים המתוכננים - שבהם האמנים משתתפים או משתכרים באופן עקיף - בוטלו. אבל האמנים הם גם המסתגלים המומחים. ביטחון כלכלי מעולם לא היה מנת חלקם. מעשה האמנות, בשלב שקודם להצגת תוצאות העבודה היצירתית לעולם, הוא מטבעו עצמאי, אוטונומי, מספק בעצמו וסיבת עצמו. מהבית או מהסטודיו, קנה המידה במצב החדש הוא בין הקורונה לקירות.
את המפגשים הבאים כנראה אערוך באמצעות מתווכים טכנולוגיים. שוב אוכל לשוחח עם אמנים ביושבם בכל מקום בעולם. האמנים יפתחו בפני חלון לחלל העבודה שלהם, ויראו לי מה שהם רוצים להראות. עינית המצלמה תהיה בידיים שלהם. האם הלא-מודע הדיגיטלי יצליח לפלוש בכל זאת למסך?

2. מ(ב)ר מבקרת: אצל מרב מרודי
23 ביוני 2020

אני עוקבת באדיקות אחרי מרב מרודי בפייסבוק [7]. אני רואה שם מה היא ראתה - וצילמה; אני רואה שם מה הרגישה - ושיתפה. היא מצחיקה אותי. היא מטלטלת אותי. אלה שורות של אהבה. מעבר ל-"3<".
בימי סגר הקורונה בברלין, ישבנו בבתים. לא היה גן לילדה, וגני המשחקים היו סגורים. גם הגלריות והמוזיאונים. לא שהיינו נוסעים בימים אלה לראות משהו, ובטח שלא בתחבורה ציבורית (מי צריך אוטו בברלין?... בתוך בליל המחשבות האוטופיות שהקורונה הביאה - ביניהן על ערכו של המקומי על פני התיירות העולמית משולחת הרסן, שהיינו שותפים לה והתפרנסנו ממנה; על סולידריות שכונתית במקום צרכנות בזבזנית מרשתות ענק - כמה שהשתוקקתי להיות כאחת הקפיטליסטים ולהחזיק רכב פרטי ... זה היה, ועודנו, זמן רצוף סתירות). צפונים בבתים, מוגבלים לביקורי חלון מחברים מוביליים יותר שנעו בעיר באופניים, הקיר של מרודי בפייסבוק היה צוהר לעולם שבחוץ. העוקבים זכו בהצצה שוטפת לעשיית הצלמת בזמן אמת, בעודה מתעדת היסטוריה בהתהוותה. "אני חושבת שאת חייבת להוציא ספר עם תמונות הקורונה אחרי שכל זה עובר", כתבתי לה בתחושת דחיפות, בהודעה פרטית.

חחחח
את חושבת?
יהיה קצת משעמם אחרי קורונה לראות אנשים במרפסות
ביום יום זה שיא הקיטש
ענתה לי מרודי, חדה וחריפה (התכתבות ב-15 באפריל 2020).

[8] pasted image 0.jpg



[9]הפרספקטיבה של הספונים בבתים, כשעוד היה אסור ללכת לגני המשחקים. צילום: מ(ב)ר, אפריל 2020.

[10] pasted image 0 (1).jpg



[11]מתוך הסדרה "שלום מארצות הבלקון". צילום: מרב מרודי, אפריל 2020.

[12] pasted image 0 (2).jpg

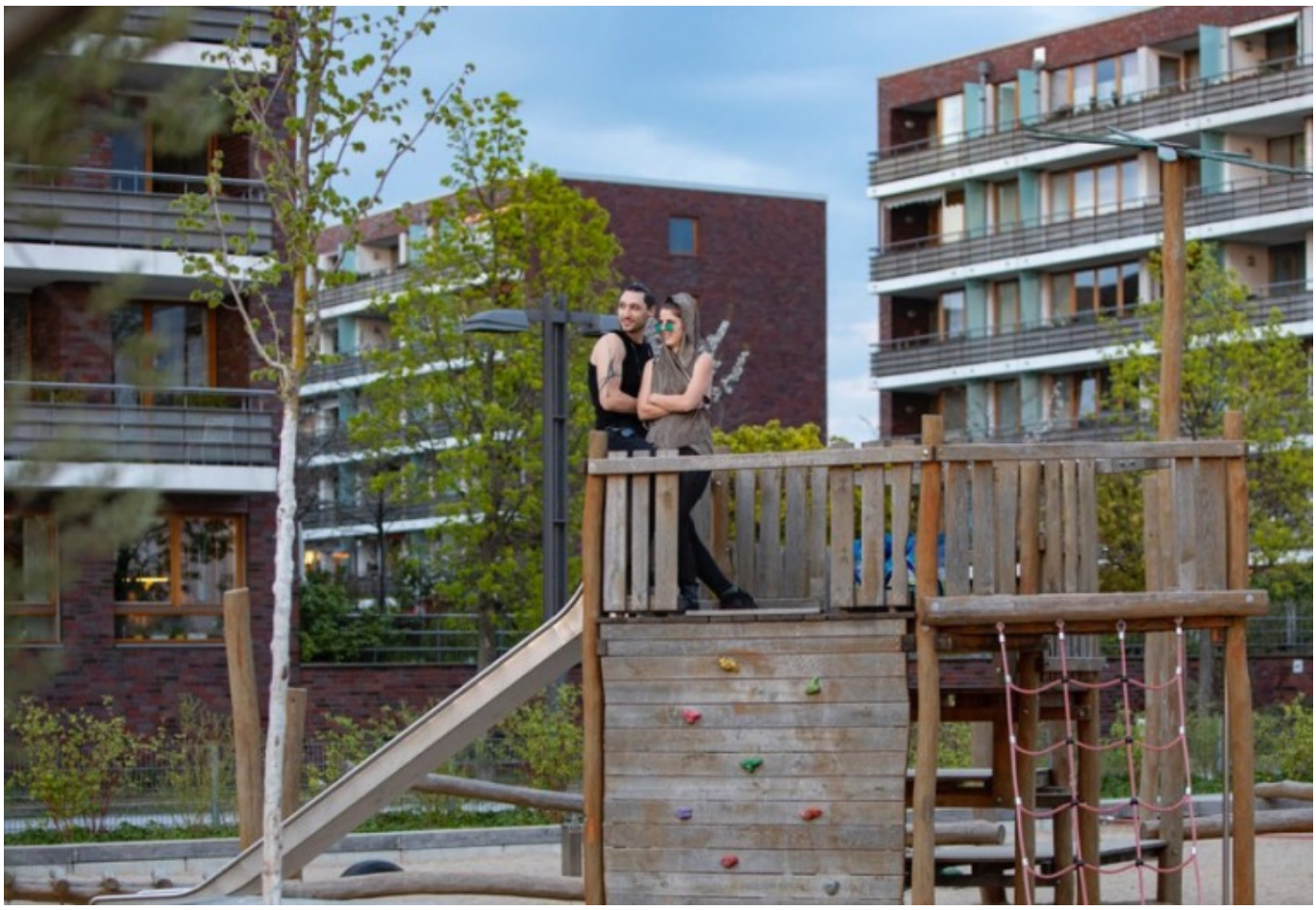

[13]

"ברור לי שאם זה היה סרט מדע בדיוני, היינו עוקבים אחרי קבוצה של צעירים שנפגשים למרות האיסור כדי לגעת, לחבק לשכב, כי מסוכן ואסור והמגע האסור הופך למלא תשוקה ומרגש פי מאה", כתבה מרודי (13 באפריל 2020). "אוף, התעצבנתי על הזוג במגרש המשחקים. מה יהיה איתי? ..." הגבתי. צילום: מרב מרודי, אפריל 2020

"לתפוס רגע בהיסטוריה שקורה עכשיו - ואת חלק ממנו" - השיבה לי מרודי כששאלתי אותה על עבודתה בזמן הקורונה. "בהתחלה הייתי מנומנמת," סיפרה. עד שעיתונאית ישראלית פנתה אליה ושאלה: איך נראית ברלין בזמן הקורונה? היא ביקשה צילומים, ומרודי יצאה לצלם. בהתחלה את אזורי התיירות - שהיו ריקים. "אז הבנתי שמשהו רציני קורה. ברגע שעמדתי בשער ברנדנבורג ופוטסדאמר פלאץ. עמדנו לבד במשך שעה ולא היה שם אף אחד."

[14] pasted image 0 (3).jpg



[15]ברלין הריקה. צילום: מרב מרודי. מרץ 2020.

[16] unnamed (1).jpg



[17]ברלין הריקה. צילום: מרב מרודי. אפריל 2020.

ואז מרודי חזרה לשכונה, ו"השכונה מפוצצת אנשים. השכונות היו מלאות חיים"!

[18] pasted image 0 (4).jpg



[19]התקהלויות או לא להיות / FUNdemic Berlin. צילום: מרב מרודי, אפריל 2020.

ההיפוך בין אתרי התיירות השוממים ואזורי המגורים השוקקים מציג בתמונות חדות את המצע למתחים שהיו בין צרכיהן של אוכלוסיות מקומיות ובין הצרכנות של תעשיית התיירות, את המאבק בין הרגולציה לבין השוק החופשי שהפקיע דירות מקומם את תפסו אחרים תמיד אבל ,החופשה בתום נעלמו תמיד התיירים .העיר את שהציפו לרגע אורחים לטובת airbnb. אזורים מסוימים בעיר היו עד כה מאוכלסים בהולוגרמות, לרגע כאן ולרגע כבר לא, עד שעם הקורונה, הטלטרנספורטינג פסק - התיירים נעלמו כלא היו.
הניגוד בין התקהלויות צעירים בחגיגות לאורך התעלה, ומעליהם התבודדויות מבוגרים במרפסותיהם ומאחורי חלונות הבתים, הוא עוד היפוך שמרודי תפסה במצלמתה. זה היה המתח בין האוכלוסיות בסיכון לבין המשוכנעים בחסינותם, שעלולים לשאת ולהפיץ את הוירוס מבלי לדעת. או אולי מעידות התמונות מי בשלב התפתחותו הגופני, החברתי, ההורמונלי, היה מסוגל להישאר בין דלתות אמותיו, ומי היה מוכרח, פיזית, לצאת החוצה. לעיתים ההיפוך נמצא בפריים אחד: "הוירוס אולי לא מבדיל בין בני אדם, אבל הסגר מחזק את הפערים". כתבה מרודי (13 באפריל 2020).

[20] pasted image 0 (5).jpg



[21]"הוירוס אולי לא מבדיל בין בני אדם, אבל הסגר מחזק את הפערים." צילום: מרב מרודי, אפריל 2020.

הטריגר של מרודי להתחיל לצלם מרפסות היה חברה שהחליטה לא לצאת מהבית. במשך שלושה חודשים היא ראתה אותה רק דרך החלון. החיים התנהלו במרפסת. הדחף של מרודי היה הפוך: "רק לצאת מהבית וללכת". בימים מסויימים עשתה בין 10,000 ל-20,000 צעדים ביום, הודיע לה מכשיר הטלפון שלה. כך אספה בצילומיה 400 מרפסות. "השתדלתי שהאנשים ידעו שאני מצלמת. אין חתימה. אבל הם נופפו לשלום" - וברוב המקרים זה היה הכי קרוב לאישור המצולמים. בסיטואציה אחת המצולמים שלחו לצלמת את כתובת האימייל שלהם, שרשמו על נייר וקיפלו למטוס. בגרמניה אנשים קנאים לפרטיותם ושומרים על פרטיהם האישיים בשורה של חוקים חמורים של הגנת נתונים - Datenschutz. "גרמניה מפסידה צילום רחוב - כי אי אפשר לצלם אנשים. כל האמנות הזאת מתה" אומרת מרודי.

כשמבקשים לצלם גרמנים ברחוב - בדרך כלל, בזמנים רגילים, נתקלים בהתנגדות. אבל עכשיו, "אנשים אמרו לי שלום". כולם היו חביבים, מה שהוביל את מרודי לטבוע את המונח "FUNdemic". מפנינותיה בפייסבוק:

ריחוק חברתי? יש!
חוקים חדשים? נשמח לנזוף!
היגיינה וניקיון? איפה משלמים?
לא לראות את סבא וסבתא? מה חדש? (23 באפריל 2020)

[22] pasted image 0 (6).jpg



[23]"אחרי שצילמתי אותם נהנים מהשקיעה בחלון, שאלתי אותם אם הם מכירים אחד את השני והם אמרו שלא ואז הם כתבו את כתובת האימייל שלהם על נייר, קיפלו למטוס והטיסו אותו אלי כדי שאשלח להם את התמונה". (12 באפריל 2020) צילום: מרב מרודי, אפריל 2020.

צילום המרפסות הפך לאובססיה. לא היו אינטראקציות חברתיות. לא היתה עבודה. בימי ריחוק חברתי, אפשר היה רק להסתובב ולצלם. לא היו הסחות דעת. היה כסף - מענק הסיוע שעיריית ברלין נתנה לתושביה שפרנסתם נפגעה מהקורונה (שהראשונים והזריזים ביותר לדרשו היו האמנים) - שאפשר למרודי לעשות את האמנות הכי טובה. אלה היו תנאים מקסימליים. הפרודוקטיביות שלה מוכיחה את הכשל בהנחה הכלכלית שהאדם עצל מטבעו וזקוק לתמריצים, או איומים, כדי לצאת לעבוד. "בלי כסף ובלי עבודה - הייתי רועדת מפחד", אמרה מרודי. אבל בזכות מענק הסיוע, "הגרף של הבנק נראה כמו הגרפים של הקורונה" - היא סיפרה. ובפייסבוק כתבה: "כל הממשלות האלה ששולפות טריליונים מהשרוול, למה יש עוני בעולם?" (27 במרץ 2020)
מרודי גם כתבה פעם ש"מתוך כל מליוני הצילומים שלקחתי, הכי צרובות לי בתודעה התמונות שלא הספקתי לצלם" (5 ביוני 2020). היו כאלה בזמן הקורונה? שאלתי. בטח. היא סיפרה שפעם איחרה לפגישה, ובדרך ראתה שיחה בין שתי נשים, בין שתי מרפסות, כל אחת בבניין אחר. זו תמונה שלא יכלה לצלם. "רוב הזמן אין אופציה לצלם," היא מספרת. "יש עץ, או שזה גבוה מדי," לפעמים חיכתה זמן רב שהדיירים יצאו למרפסת כדי לצלם, ואפילו המציאה שירים ששרה ברחוב בניסיון למשוך את הדיירים החוצה. "למה האובססיה? למה עוד תמונה?" שאלה את עצמה. האין תמונה אחת מייצגת את כולן? אבל אפילו כשניסיתי לשאול, האם בתמונות האינטימיות של האנשים בתוך בתיהם ישנו איזה מתח פנימי, איזו התרחשות מינורית שהיא מסתורית ומרתקת יותר מהחוגגים המוחצנים בחוץ - התמונות עצמן דוחות את הדירוג בתוך סולם ערכים. ואז, בזמן שיחתנו, יונה נעמדת על המרפסת של השכנה בבניין שמול חלון דירתה של הצלמת. היא חייבת לצלם אותה. אני חווה צילום בזמן אמת, מהצד השני של הטלפון:

[24] IMG-20200623-WA0001.jpg



[25]

בזמן הקורונה המצלמה הייתה תמיד מוכנה לצילום, מספרת מרודי, והבטריות תמיד טעונות. צילומיה אף זכו בפרסים בתקופה הזו, לרבות הצילום האיקוני של עטלף אוכל בני אדם לו הוענקפרס ברתור [26]לצילום בתחרות "Covid 19 Reflections."

[27] pasted image 0 (7).jpg



[28]עטלף אוכל אנשים, ציור קיר בברלין. צילום: מרב מרודי, אפריל 2020.

זהו חיבור של כמה רגעים, מסבירה מרודי את הצלחת התמונה: ציור הקיר שמקבל משמעות חדשה בתקופת הקורונה, מתחבר עם הדמות שמציצה מהבידוד דרך חלון הבניין. "משהו מקבל מימד מעבר לדבר עצמו".

[29] pasted image 0 (8).jpg



[30]מרב מרודי, Photokabine, עבודה שנרכשה לאוסף ICP - המרכז הבינלאומי לצילום בניו יורק. צילום: מרב מרודי, מאי 2020.

האם עבודתך זכתה ליותר הדים בזמן הסגר? שאלתי. חשבתי על צופים כמוני, שרותקו למסך המחשב, כאשר אין עולם לצאת אליו. כן! ענתה. אחרי עשרים שנה כצלמת פתאום היא נהנית מהכרה. כשהיא חושבת מדוע, היא מציינת שכנראה, דבר ראשון, היא נהייתה יותר טובה. אבל בנוסף, "העולם התחיל להכיר בצלמות נשים". בתור דוגמא היא מספרת שרק בשנה האחרונה היא הציגה בפעם הראשונה בפסטיבל הצילום הישראלי. חרות בזכרונה העלבון, מפסטיבל בעבר, בו הוקדש קיר לצילומי סטילס מסרטים, תחום שהיה לה בו רזומה מפואר, אבל עבודותיה נעדרו ממנו. יש לציין, שהפסטיבל בו הציגה סוף סוף היה גם הפסטיבל הראשון שאוצרותיו היו נשים.
העיתוי משחק תפקיד מכריע בצילומיה של מרודי. אמנות הצילום מתייחדת ב"רגע המכריע", אותו הרגע של הקליק של המצלמה שתופס את המתרחש מולה וממסגר אותו בפריים מוצלח, גם אם אותו רגע הועמד ובוים בקפידה. ישנם צילומים שגם מספרים על הרגע שקדם, או מרמזים על הרגע שאחרי. מרודי מוסיפה למורכבות של מימד הזמן שבצילום גם את רגע הצפיה בו. מצד אחד:

יהיה קצת משעמם אחרי קורונה לראות אנשים במרפסות
ביום יום זה שיא הקיטש
כתבה לי באותה ההתכתבות שלנו. מצד שני, בסדרה של צילומים הראתה ש"פשוט הקדמתי את זמני". אלה צילומים של אנשים במסכות, אותם התחילה לעשות לפני שנתיים כדרך להתמודדות עם משבר אישי גדול, פוסט-טראומה שפרצה ושיתקה את חייה. את הצילומים האלה בימים כתיקונם היו ממסגרים כביטוי נשי אישי, לכן שולי ולא מעניין, אמרה לי. פתאום עם הקורונה צילומים אלה זוכים למשמעות אחרת.

[31] pasted image 0 (9).jpg

VOGUE



Garbage Thoughts

27/01/2020

מלאני שמידלי. צילום: מרב מרודי, ינואר 2020.

[33] pasted image 0 (12).jpg



[34]"ושוב לפרק הקדמתי את זמני, והפעם איתי קשת בתפקיד המבודד KT Itai צולם באוגוסט 2019 בצ'כיה" (9 באפריל 2020). צילום: מרב מרודי.

[35] pasted image 0 (10).jpg



[36]"הקדמתי את זמני והפעם חיות הבר משתלטות על העיר" (10 באפריל 2020). צילום: מרב מרודי.

אותה טראומה אישית הביאה את מרודי, צלמת הפורטרטים המחוננת שזו היתה פרנסתה, למצב שבו סבלה מחרדה חברתית ולא היתה מסוגלת להתמודד עם פנים. באותו הרגע התחילה לצלם חברים במסכות. "אני מתעסקת בזה כבר שנתיים, ופתאום העולם עוצר וכולם נהיים כמוך!" ואז היא נהייתה המומחית. זה הפך "מעבודה של אישה שמתעסקת עם עצמה - למשהו שכל העולם מבין." מרודי הגיעה מוכנה למשבר: לא רק שהיתה מומחית בבידוד ובריחוק חברתי, היא גם הייתה מצוידת במסכות. "החנויות סגורות - מה שיש לך מהבית זה מה שיש - ולי היו מסכות! המון!" וכך גם נולדה הסדרה עם המסכה של אנגלה מרקל.
מרודי, "דוברת גרמנית הכי גרועה בעולם", טיילה ברחובות עטויה במסכת מרקל, אמרה לעוברים ושבים להישאר בבית, וקיבלה את כל האהבה שדמותה של מרקל מעוררת, שהתעצמה לאור המנהיגות שגילתה בניהול המשבר. "מישהו העיף ג'וינט בגללי", סיפרה. מרודי זיהתה את הרגע הקומי, מטרתה הייתה להצחיק אנשים מדוכאים, לא לצלם ולא לתעד. לא סתם מרודי ומרקל חולקות את האות מ' בשמן. מנהיגות.

[37] pasted image 0 (11).jpg



"Busy day for our amazing leader”[38]
23 במרץ 2020. בצילום: מרב מרודי עם מסכת אנגלה מרקל.

"איבדתי עניין בלעשות אמנות", אומרת מרודי בהקשר הניסיון שלי למסגר את גיחותיה כמרקל כעבודות מיצג או אקטיביזם אורבני. כאשר עולם האמנות הממוסד נדם, תהיתי האם תערוכות יחסרו לי. ומרודי? החשיפה ברשתות החברתיות מספקת אותה: אין צורך להדפיס את התמונות, והקהל גדול במאות מונים (10K עוקבים באינסטגרם!). אנחנו שבות לנקודת ההתחלה, לאופן בו אני עקבתי אחרי עשייתה, כשאני בתוך הבית והיא ברחובות.
אני ברת מזל. אני לא זקוקה לתערוכות, בעודי מוקפת אמנים בחיי. בינתיים אמשיך לדווח מהסטודיו, למי שתלוי במתווכים כדי לקבל גישה לאמנות.
טיפ 1: כאשר מתיידדים עם אמן, במהרה מכירים עוד עשרה.
טיפ 2: בעוד היסטוריון האמנות של יום האתמול נבר בארכיונים, חוקר האמנות של המחר נובר ברשתות החברתיות. ראו:

Keneth Goldsmith,*Wasting*
(Harper Perennial, 2016). *Internet the on Time*

- Michal B. Ron and Moran Sanderovich, “ 1. In the future there will be no such creatures like me[39] ,”*PROTOCOLS #7* : 6 + Genders (May 2020).

Source URL: https://tohumagazine.com/he/article/%D7%9E%D7%91%D7%A8-%D7%9E%D7%91%D7%A7%D7%A8%D7%AA-1-%D7%90%D7%A6%D7%9C-%D7%9E%D7%A8%D7%91-%D7%9E%D7%A8%D7%95%D7%93%D7%99

Links
[1] https://tohumagazine.com/sites/default/files/%D7%90%D7%A4%D7%9C.jpg
[2] https://tohumagazine.com/he/file/unnamedjpg-13
[3] https://tohumagazine.com/sites/default/files/unnamed_11.jpg
[4] http://www.katharina-gun-oehlert.de/
[5] https://tohumagazine.com/he/file/img7764jpg
[6] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IMG_7764.JPG
[7] https://www.facebook.com/Mar.merav?__tn__=%2CdC-R-R&eid=ARCCguVTwmUhZqU5E7c_O3sZcSjro6VICZr4aEl4PhcsvOF5UqWd7Q4AC6AWy_S7F3b1jx4KY1mNmdxA&hc_ref=ARRoO7GDoBu1DpOtXCm1mveHvRjEu-mhlnWrnFfPyo6ov_KO1RI1Mr0am735odWfktE&fref=nf
[8] https://tohumagazine.com/he/file/pasted-image-0jpg-0
[9] https://tohumagazine.com/sites/default/files/pasted%20image%200_0.jpg
[10] https://tohumagazine.com/he/file/pasted-image-0-1jpg-0
[11] https://tohumagazine.com/sites/default/files/pasted%20image%200%20%281%29_0.jpg
[12] https://tohumagazine.com/he/file/pasted-image-0-2jpg
[13] https://tohumagazine.com/sites/default/files/pasted%20image%200%20%282%29.jpg
[14] https://tohumagazine.com/he/file/pasted-image-0-3jpg
[15] https://tohumagazine.com/sites/default/files/pasted%20image%200%20%283%29.jpg
[16] https://tohumagazine.com/he/file/unnamed-1jpg-7
[17] https://tohumagazine.com/sites/default/files/unnamed%20%281%29_6.jpg
[18] https://tohumagazine.com/he/file/pasted-image-0-4jpg
[19] https://tohumagazine.com/sites/default/files/pasted%20image%200%20%284%29.jpg
[20] https://tohumagazine.com/he/file/pasted-image-0-5jpg
[21] https://tohumagazine.com/sites/default/files/pasted%20image%200%20%285%29.jpg
[22] https://tohumagazine.com/he/file/pasted-image-0-6jpg
[23] https://tohumagazine.com/sites/default/files/pasted%20image%200%20%286%29.jpg
[24] https://tohumagazine.com/he/file/img-20200623-wa0001jpg
[25] https://tohumagazine.com/sites/default/files/IMG-20200623-WA0001.jpg
[26] https://www.barturphotoaward.org/merav-maroody
[27] https://tohumagazine.com/he/file/pasted-image-0-7jpg
[28] https://tohumagazine.com/sites/default/files/pasted%20image%200%20%287%29.jpg
[29] https://tohumagazine.com/he/file/pasted-image-0-8jpg
[30] https://tohumagazine.com/sites/default/files/pasted%20image%200%20%288%29.jpg
[31] https://tohumagazine.com/he/file/pasted-image-0-9jpg
[32] https://tohumagazine.com/sites/default/files/pasted%20image%200%20%289%29.jpg
[33] https://tohumagazine.com/he/file/pasted-image-0-12jpg
[34] https://tohumagazine.com/sites/default/files/pasted%20image%200%20%2812%29.jpg
[35] https://tohumagazine.com/he/file/pasted-image-0-10jpg
[36] https://tohumagazine.com/sites/default/files/pasted%20image%200%20%2810%29.jpg
[37] https://tohumagazine.com/he/file/pasted-image-0-11jpg
[38] https://tohumagazine.com/sites/default/files/pasted%20image%200%20%2811%29.jpg
[39] https://prtcls.com/article/michal-b-ron-in-the-future-there-will-be-no-such-creatures-like-me/